

Platforma

organizacija za saradnju
sa mehanizmima Ujedinjenih
nacija za ljudska prava

ZAKLJUČNA ZAPAZANJA I PREPORUKE UGOVORNIH TELA UJEDINJENIH NACIJA U OBLASTI TORTURE I DRUGIH SUROVIH, NELJUDSKIH ILI PONIŽAVAJUĆIH KAZNI I POSTUPAKA U REPUBLICI SRBIJI

Sadržaj

UNIVERZALNI PERIODIČNI PREGLED.....	1
KOMITET PROTIV MUČENJA (CAT)	2
KOMITET ZA LJUDSKA PRAVA (HRC)	10
KOMITET ZA PRAVA DETETA (CRC).....	11
KOMITET ZA PRAVA OSOBA SA INVALIDITETOM (CRPD)	13

Univerzalni periodični pregled Treći ciklus, 2018. godina	
LINK	
Broj	Preporuka
114.15. Gruzija	Ubrzati proces izmene nacionalnog zakonodavstva u skladu sa Konvencijom protiv torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih kazni ili postupaka.

Komitet protiv mučenja (CAT)		
Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka		
CAT/C/SRB/CO/2		
Godina	Zapažanje	Preporuka
Definicija torture i zastarelost		
2015	8. Komitet pozdravlja informaciju koju je dala delegacija da se pripremaju izmene i dopune Krivičnog zakonika da bi se definisalo krivično delo torture. S tim u vezi, Komitet ostaje zabrinut zbog nepostojanja usklađenosti između člana 136 i člana 137 stavova 2 i 3, Krivičnog zakonika koji se odnose na dela torture, kako je definisano članom 1 Konvencije. Komitet takođe žali što Krivični zakonik i dalje zadržava zastarelost u odnosu na krivično delo torture i što je nekoliko krivičnih postupaka, zbog toga, zastarelo (članovi 1 i 4).	8. Podsećajući na svoja prethodna zaključna zapažanja (vidi CAT/C/SRB/CO/1 , stav 5), Komitet požuruje državu potpisnicu da odmah sprovede neophodne zakonodavne mere da bi se usaglasile odredbe Krivičnog zakonika koje se odnose na torturu, kako bi se uskladile sa definicijom sadržanom u članu 1 Konvencije, time što će, između ostalog, uključiti dela torture učinjena od strane ili uz podsticanje, ili uz saglasnost ili povinovanje, državnog službenika ili drugog lica koje postupa po službenoj dužnosti. Država potpisnica treba da osigura kažnjavanje dela torture odgovarajućim kaznama srazmernim njihovoj teškoj prirodi, u skladu sa članom 4(2) Konvencije. Komitet poziva državu potpisnicu da ukine zastarelost za krivično delo torture i preduzme neophodne radnje da ponovo pokrene istrage dela torture koje su prekinute zbog zastarelosti.
Osnovna pravna zaštita		
	9. Iako konstatuje da domaće zakonodavstvo sadrži osnovnu pravnu zaštitu od torture, Komitet je zabrinut zbog izveštaja da se lekarski pregledi lica lišenih slobode često obavljaju u prisustvu policajaca i da lekarski izveštaji često ne sadrže detaljne opise povreda ili tumačenje nalaza. Komitet je takođe zabrinut zbog izveštaja o veoma niskom kvalitetu rada advokata po službenoj dužnosti, koji se često nalaze sa svojim klijentima samo na sudu, kao i zbog činjenice da lica koja je policija pozvala i ispitivala kao svedoke, a koja su kasnije optužena, imaju pravo na advokata samo od trenutka kada su optuženi. Komitet takođe konstatuje izveštaje koji ukazuju da je evidencija lica lišenih slobode često nepotpuna (članovi 2, 11 i 12).	9. Komitet poziva državu potpisnicu da obezbedi da u praksi svaka osoba lišena slobode dobije pravnu zaštitu od torture od početka lišavanja slobode, između ostalog: a) osiguravanjem nezavisnog lekarskog pregleda lica lišenih slobode od početka lišavanja slobode, koji treba da se obavi van saslušanja i, osim ako lekar o kome je reč izričito ne zahteva drugačije u datom slučaju, bez prisustva policijskog osoblja. Država potpisnica treba takođe da osigura da zapisnik sastavljen nakon lekarskog pregleda sadrži, između ostalog: (i) prikaz izjava lica koje su bitne za lekarski pregled (uključujući njegovo ili njeno zdravstveno stanje i sve optužbe zlostavljanja); (ii) potpun prikaz objektivnih lekarskih nalaza na osnovu temeljnog pregleda; i (iii) zapažanja zdravstvenog radnika u svetlu (i) i (ii), sa naznakom doslednosti između iznetih optužbi i objektivnih lekarskih nalaza. Rezultati pregleda takođe treba da budu dostupni licu lišenom slobode o kome je reč i njegovom ili njenom advokatu. Zdravstveni radnici ne treba da budu izloženi bilo kom obliku neopravdanog pritiska ili represalijama rukovodećeg osoblja kada obavljaju tu dužnost, niti tome treba da budu izložena lica lišena slobode o kojima je reč; b) jačanjem sistema besplatne pravne pomoći kako bi se obezbedilo da se pravo na pristup

		nezavisnom advokatu delotvorno primenjuje na za svakoga ko ima zakonsku obavezu da ostane u policijskom pritvoru; c) držanjem standardnih i sveobuhvatnih evidencija o privođenju u svim mestima lišenja slobode; d) redovnim praćenjem poštovanja pravne zaštite od strane svih javnih službenika i obezbeđenjem da svi oni koji ne poštuju tu zaštitu budu propisno kažnjeni.
Nekažnjivost za dela torture i zlostavljanja		
	10. Komitet sa zabrinutošću konstatuje da je od 391 pritužbe zbog torture i zlostavljanja, podnetih Sektoru unutrašnje kontrole policije u periodu između 2009. godine i marta 2012. godine, svega 15 procenata imalo za posledicu disciplinske mere, od kojih su većina bile novčane kazne. Iako država potpisnica ne pruža dalje informacije o broju i rezultatima krivičnih istraga, Komitet je veoma zabrinut zbog informacije da je u samo 15 procenata krivičnih predmeta, registrovanih od 2010. godine, doneta osuđujuća presuda, a da je najčešća kazna bila uslovna kazna na jednu ili dve godine. Komitet je takođe duboko zabrinut zbog izveštaja da je u većini slučajeva tužilac odbacio pritužbe, i uznemiren je zbog izmena Zakonika o krivičnom postupku iz 2013. godine prema kojima tužilac više nije u obavezi da sprovede istragu u slučajevima torture koji spadaju u okvir člana 137, stavova 2 i 3, a žrtva nema mogućnost da preduzme supsidijarno krivično gonjenje u takvim slučajevima (članovi 12 i 13).	10. Komitet poziva državu potpisnicu da usvoji neophodne mere da izmeni kulturu nekažnjivosti torture, između ostalog: a) izmenama Zakonika o krivičnom postupku tako da javni tužioci imaju zakonsku obavezu da preduzmu hitne, delotvorne i nepristrasne istrage, kad god postoji opravdan razlog da se veruje da je delo torture ili zlostavljanja počinjeno kao rezultat radnji ili propusta državnih službenika ili lica koja postupaju po službenoj dužnosti, bez obzira na to da li je žrtva uložila zvaničnu pritužbu; b) obezbeđivanjem da nezavisno telo koje nije povezano sa policijom i nije pod njenom nadležnosti, sprovede istrage svih navoda torture, zlostavljanja i preterane upotrebe sile navodno počinjene od strane policije; c) obezbeđivanjem da svaki sudija, pošto sazna iz izjava lica lišenog slobode da je bilo izloženo torturi, preduzme neophodne mere da naredi hitnu i delotvornu istragu kad god postoje opravdane osnove da se veruje da je počinjeno delo torture; d) obezbeđivanjem da svi državni službenici pod krivičnom ili disciplinskom istragom zbog navodno izvršenih dela torture ili zlostavljanja, budu odmah suspendovani sa posla i ostanu suspendovani tokom cele istrage, uz poštovanje načela pretpostavke nevinosti; e) garantovanjem zaštite podnosiocima prijava i žrtvama od zlostavljanja ili zastrašivanja koji mogu da se jave kao posledice njihove prijave, da budu blagovremeno informisani o napretku i rezultatima njihove prijave i da mogu da ostvaruju svoje pravo na pravni lek i učestvuju u postupku kad god se ne slažu sa nedelovanjem krivičnog gonjenja;

		f) blagovremenim dovođenjem na suđenje navodnih počinilaca dela torture ili zlostavljanja, i ako se utvrdi da su krivi, njihovim kažnjavanjem kaznama srazmernim teškoj prirodi njihovih dela.
Istrage krivičnih dela prema međunarodnom pravu		
	11. Komitet pozdravlja mere koje je delegacija najavila radi rešavanja pitanja nedovoljnih sredstava koje se izdvajaju za Kancelariju tužioca za ratne zločine i sporog napretka u krivičnom gonjenju krivičnih dela prema međunarodnom pravu, posebno pitanja komandne odgovornosti, krivičnih dela seksualnog nasilja i prenosa i sakrivanja tela u masovnim grobnicama u Batajnici, Petrovom Selu, Rudnici i jezeru Perućac. Komitet takođe pozdravlja angažovanje države potpisnice na jačanju Jedinice za zaštitu svedoka, ali ostaje zabrinut zbog navoda o zastrašivanju i zlostavljanju zaštićenih svedoka od strane članova (članovi 2, 12 i 16).	11. Komitet podstiče državu potpisnicu da se pridržava svoje obaveze jačanja ljudskih i materijalnih resursa Kancelarije tužioca za ratne zločine i uklanjanja sadašnjih prepreka krivičnom gonjenju krivičnih dela prema međunarodnom pravu, uključujući i torturu, između ostalog: a) obezbeđivanjem da sva lica, uključujući i više službenike i službenike srednjeg ranga, osumnjičena za saučesništvo, i počinioce ratnih zločina i zločina protiv čovečnosti, budu izvedena pred pravdu; b) preduzimanjem hitnih, delotvornih i nepristrasnih istraga navoda o zlostavljanju od strane pripadnika Jedinice za zaštitu svedoka; c) osnaživanjem Jedinice za zaštitu svedoka i njenih protokola, kao i procesnih pravila za ispitivanje zaštićenih svedoka radi obezbeđenja najvišeg standarda zaštite za svedoke i njihove porodice.
Uslovi lišavanja slobode		
	12. Iako pozdravlja mere koje su preduzete za smanjenje prenaseljenosti i unapređivanje materijalnih uslova i pristupa zdravstvenoj zaštiti na mestima lišavanja slobode (vidi stavove 6(d) i 7(c) i (d) iznad), Komitet je zabrinut zbog toga što je prenaseljenost u popravnim ustanovama i dalje iznad 116 procenata, i konstatuje informacije o lošim uslovima u mestima lišavanja slobode, naročito u policijskim stanicama, nedostatku sadržajnih aktivnosti i interakcije među licima lišenih slobode, i nedovoljnim zdravstvenim uslugama, uključujući zaštitu mentalnog zdravlja u zatvorima. Komitet je takođe zabrinut zbog informacije da pravosudni organi nastavljaju da daju prednost merama lišavanja slobode i pritvoru u istrazi u odnosu na alternativne mere, i pored napora koje je preduzela država potpisnica da podstakne upotrebu manje restriktivnih mera. Komitet ostaje zabrinut zbog visokog broja smrtnih slučajeva u zatvorima, uključujući i samoubistva, kao i zbog slučajeva nasilja među zatvorenicima. Komitet takođe konstatuje sa zabrinutošću informaciju da se "nestandardni predmeti" i dalje povremeno nalaze u prostorijama koje se koriste za saslušanja u policiji (članovi 2, 11 i 16).	12. Država potpisnica treba da nastavi sa naporima za poboljšanje uslova lišavanja slobode u mestima lišavanja slobode, naročito: a) delotvornim sprovođenjem mera osmišljenih za eliminisanje prenaseljenosti, naročito širom primenom mera bez pritvora kao alternative institucionalnom tretmanu, u svetlu Standardnih minimalnih pravila Ujedinjenih nacija za mere alternativne institucionalnom tretmanu (Tokijska pravila); b) potpunim sprovođenjem preporuka nacionalnog preventivnog mehanizma, uključujući i poboljšanje pristupa zdravstvenoj zaštiti kao i potpunim pristupom službama zaštite mentalnog zdravlja u svim zatvorskim ustanovama i povećanjem profesionalnih i rekreativnih aktivnosti lica lišenih slobode; c) obezbeđivanjem da svi slučajevi smrti, samoubistva, pokušaja samoubistva i nasilja u pritvoru/zatvoru budu prijavljeni centralnim organima u svrhe monitoringa i da se svi slučajevi delotvorno i nezavisno istraže i, pošto se utvrdi krivična odgovornost, da se dođe do kazne srazmerne težini prekršaja. Država potpisnica treba takođe da poboljša audio-vizuelni monitoring prostorija za saslušanje u policijskim

		stanicama i zatvorima; otkrivanje i nadgledanje rizičnih lica lišenih slobode, usvajanje preventivnih mera u vezi sa rizikom od samoubistva i nasilja među zatvorenicima, uključujući i povećanje broja zatvorskog osoblja; i obezbeđenje neprekidnog monitoringa i čuvanja "nestandardnih predmeta".
Obeštećenje		
	13. Komitet je zabrinut zbog informacije da sudovi često primenjuju zakonodavstvo tako da zahtevi za obeštećenje od države postanu zastareli u roku od pet godina od događaja koji je doveo do povrede ili u roku od tri godine od datuma kada tužilac sazna za štetu. Komitet takođe konstatuje sa zabrinutošću informaciju da žrtve često ne zadovolje visoke standarde dokazivanja štete ili nepravde koje sudovi odrede, čak i sa dijagnozom post traumatskog stresnog sindroma, a kada je naknada dosuđena nakon dugog postupka, ona je često veoma mala. Komitet ostaje zabrinut zbog nepostojanja posebnog programa za rehabilitaciju žrtava torture i zlostavljanja (član 14.)	13. Pozivajući se na svoj Opšti komentar broj 3 (2013) o implementaciji člana 14 od strane država potpisnica, Komitet podstiče državu potpisnicu da ukloni razne prepreke u postojećem zakonodavstvu i njegovoj primeni koje onemogućavaju ostvarivanje prava na pravni lek žrtvama torture i zlostavljanja. U tu su svrhu, država potpisnica treba neodložno da se uzdrži od primene zastarelosti na odštetne zahteve žrtava torture ili zlostavljanja od države, kao i od neodgovarajućih sudskih postupaka za dokazivanje ili određivanje šteta. Država potpisnica treba takođe da pripremi podatke o broju žrtava torture i zlostavljanja, uključujući i žrtve rata, prisilno mobilisane izbeglice i žrtve među licima koja traže azil, i da u potpunosti proceni njihove potrebe, uključujući i pravo na rehabilitaciju, time što će obezbediti da su specijalizovane, holističke službe rehabilitacije, odgovarajuće i odmah dostupne bez diskriminacije.
Pristup postupku određivanja azila bez odlaganja		
	14. Komitet sa ozbiljnom zabrinutošću konstatuje informaciju koju je delegacija dala da je od 16.490 lica koja su izrazila nameru da traže azil 2014. godine, u samo 18 predmeta izvršena procena i da je šest lica dobilo utočište ili supsidijarnu zaštitu. Komitet je zabrinut što nedovoljni ljudski resursi Kancelarije za azil ne mogu da na odgovarajući način odgovore rastućem broju lica koja traže azil, što ima za posledicu nemogućnost njihove neodložne registracije i što lica koja traže azil u prijemnim centrima ne mogu da podnesu zahtev za azil. Komitet takođe uzima u obzir izveštaje da veliki broj potencijalnih tražilaca azila biva kažnjen zbog nezakonitog boravka u prekršajnim sudskim postupcima, gde nemaju besplatnu pravnu pomoć niti dobijaju delotvorne informacije od prevodilačkih službi o mogućnosti da traže azil ili riziku da budu proterani. Komitet takođe konstatuje da ni lica koja traže azil u pritvoru na aerodromu „Nikola Tesla“ ne uživaju ova prava i ne dobijaju nalog za pritvor ili proterivanje koji mogu da ospore (čl. 2, 3. i 16.).	14. Država potpisnica treba da nastavi sa naporima i da ih pojača radi olakšanja pristupa hitnom i pravičnom individualizovanom postupku za odobravanje azila, kako bi se izbegao rizik od proterivanja. U tu su svrhu, Država potpisnica treba da: a) obezbedi da Kancelarija za azil ima dovoljno osoblja i finansijskih i tehničkih sredstava da bi mogla da na vreme registruje lica koja traže azil, izda im odmah identifikacione dokumente, sprovede pojedinačne razgovore uz podršku prevodilačkih službi i donese odluke o statusu izbeglica u razumnom roku. Država potpisnica treba da reguliše ove nedostatke u nacrtu novog zakona o azilu, uključujući i nepostojanje vremenskih rokova za obaveze; b) uspostavi i osigura sprovođenje standardizovanih i pristupačnih postupaka azila i traženja azila na međunarodnim aerodromima i u tranzitnim zonama; c) garantuje pristup nezavisnoj, kvalifikovanoj i besplatnoj pravnoj pomoći i prevodilačkim uslugama za lica koja traže azil tokom celog postupka azila, kao i prekršajnih postupaka i pri

		zadržavanju na aerodromu, da bi se osporila zakonitost naloga za njihovu deportaciju i pritvor.
Zabrana proterivanja		
	15. Konstatujući odluku Vrhovnog suda da proterivanje u „sigurnu treću zemlju“ treba da bude vezano sa obavezom službenika za azil da situaciju proceni od slučaja do slučaja, Komitet je zabrinut zbog izveštaja da se u praksi pravilo sigurne treće zemlje skoro automatski primenjuje. Štaviše, Komitet je zabrinut što država potpisnica sprovodi postupke prisilnog vraćanja, kao i zbog izveštaja o zlostavljanju, uključujući batine i iznuđivanje novca od nedokumentovanih migranata od strane pripadnika organa reda. Komitet je takođe zabrinut zbog informacija da se lica proterana u Srbiju iz Mađarske podvrgavaju prisilnom vraćanju u Bivšu Jugoslovensku Republiku Makedoniju, na osnovu primene sporazuma o readmisiji, bez delotvornih procesnih garancija za pristup pravnim lekovima protiv odluke, besplatnoj pravnoj pomoći ili informacijama prevodilačkih službi. Komitet je zabrinut što su ovi pojedinci izloženi pojačanom riziku od proterivanja, uključujući i lančano proterivanje (članovi 2, 3 i 16).	15. Komitet poziva državu potpisnicu da obezbedi da postupak odobravanja azila obezbeđuje nezavisno razmatranje zahteva koje poštuje načelo zabrane proterivanja, bez obzira da li se zemlja odredišta smatra sigurnom. Država potpisnica treba takođe da osigura potpunu zaštitu od proterivanja uspostavljanjem neophodne pravne i administrativne zaštite i pravnih lekova u postupcima prinudnog vraćanja i time garantuje u svakom trenutku da se nijedna osoba kojoj je neophodna međunarodna zaštita neće vratiti u zemlju u kojoj je ona u opasnosti da bude podvrgnuta torturi ili okrutnom, nečovečnom ili ponižavajućem postupanju, uslovima ili kažnjavanju ili lančanom proterivanju. Država potpisnica treba takođe da uspostavi formalne mehanizme za nadgledanje granica, u saradnja sa Visokim komesarom Ujedinjenih nacija za izbeglice i organizacijama civilnog društva, i da se energično bori protiv zlostavljanja i iznuđivanja nedokumentovanih migranata od strane policije, uključujući i slanje jasne i nedvosmislene poruke da su takvi postupci neprihvatljivi, i krivičnim gonjenjem i kažnjavanjem počinilaca.
Rodno zasnovano nasilje i nasilje u porodici		
	16. Komitet žali što ne postoje razvrstani podaci o broju prijavljenih slučajeva svih oblika nasilja nad ženama, kao i o broju istraga i sprovedenih krivičnih gonjenja u vezi sa njima. Komitet je takođe zabrinut zbog malih kazni koje se određuju u slučajevima rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici, koje su u većini bile uslovne kazne. Komitet takođe konstatuje sa zabrinutošću nepostojanje hitnih naloga za zaštitu, rastući broj femicida i dece žrtava nasilja u porodici, i nedovoljne podrške i pomoći države žrtvama rodno zasnovanog nasilja tokom i nakon krivičnog postupka (članovi 2, 12, 13, 14. i 16).	16. Država potpisnica treba da udvostruči napore u borbi protiv rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici, između ostalog: a) preduzimanjem hitnih, delotvornih i nepristrasnih istraga svih slučajeva nasilja i krivičnim gonjenjem i kažnjavanjem počinilaca u skladu sa težinom njihovih dela; b) obezbeđenjem delotvornog sprovođenja opštih i posebnih protokola za borbu protiv nasilja nad ženama u porodici i u partnerskim odnosima države potpisnice, i usvajanjem novih protokola za postupke u ostalim slučajevima rodno zasnovanog nasilja; c) obezbeđenjem dobrobiti za žrtve rodno zasnovanog nasilja merama hitne i delotvorne zaštite, i pristupom dovoljnim i na odgovarajući način finansiranim prihvatištima, lecarskoj i pravnoj pomoći, psihološkom savetovanju i programima socijalne pomoći; d) uspostavljanjem centralizovanog sistema prikupljanja podataka o svim oblicima nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja da bi se olakšale procene rizika, poboljšala zaštita i procenio obim ove pojave i posledica preduzetih mera.

Trgovina ljudima	
17. Iako pozdravlja zakonodavne i druge mere koje se odnose na trgovinu ljudima (vidi stav 6(b) gore), Komitet je zabrinut zbog izveštaja da se neke žrtve kažnjavaju za dela koja su bila posledica toga što su bile predmet trgovine ljudima i da ne dobijaju dovoljnu zaštitu od ponovljene viktimizacije i zastrašivanja u dugotrajnim krivičnim i parničnim postupcima. Komitet takođe uzima u razmatranje izveštaje o nedovoljnom finansiranju da bi se pružile usluge za žrtve trgovine ljudima i o nepostojanju koordinacionih mehanizama i mehanizama za obraćanje između centara za socijalni rad za žrtve trgovine ljudima i nevladinih organizacija koje rade u ovoj oblasti (članovi 2, 12-14 i 16).	17. Država potpisnica treba da: a) nastavi sa naporima da izvršavanju zakonodavstva protiv trgovine ljudima tako što će bez odlaganja, delotvorno i nepristrasno istražiti sve slučajeve trgovine ljudima i kazniti počinioce odgovarajućim kaznama; b) poveća aktivnosti na podizanju svesti u pravosuđu i među službenicima za sprovođenje zakona o neophodnosti unapređenja zaštite žrtava trgovine ljudima u krivičnim postupcima tako što obezbediti njihovo nekažnjavanje za dela koja su bila posledica toga što su bile predmet trgovine ljudima, skraćivanjem dužine trajanja suđenja i izbegavanjem zastrašivanja svedoka i sekundarne viktimizacije; c) olakša pristup naknadi za žrtve trgovine ljudima, bez obzira na ishod krivičnog postupka ili identiteta počinilaca; d) obezbedi dovoljno državnih sredstava za službe pomoći i ponovne integracije za žrtve trgovine ljudima i da poboljša mehanizme za identifikaciju žrtava trgovine ljudima i koordinaciju i mehanizme obraćanja između pružalaca usluga i službenika; e) preduzme procenu uticaja Akcionog plana za borbu protiv trgovine ljudima za period od 2009. do 2011. godine i usvoji novi plan bez odlaganja.
Lišenje slobode lica sa mentalnim i psiho-socijalnim smetnjama	
18. I pored Zakona 45/13 o zaštiti lica sa mentalnim smetnjama, Komitet sa zabrinutošću konstatuje da mnoštvo osoba sa mentalnim i psihosocijalnim smetnjama, uključujući i stare osobe, biva protiv svoje volje smešteno u psihijatrijske ustanove i da nije učinjen skoro nikakav napredak ka deinstitucionalizaciji. Komitet takođe konstatuje slučajeve u kojima osobe primljene protiv svoje volje u psihijatrijske bolnice nisu imali mogućnost da ih sasluša sudija niti da budu obaveštenja o sudskoj odluci i dostupnim pravnim lekovima. Komitet takođe konstatuje da Zakon 45/13 i dalje sadrži odredbu koja podržava izolaciju i fizičko obuzdavanje psihijatrijskih pacijenata, i zabrinut je zbog informacija da se izdvajanje i dalje primenjuje u Centru za decu i omladinu sa smetnjama u razvoju u Veterniku i da se mehanička sredstva za sputavanje koriste u psihijatrijskim bolnicama bez stalnog nadgledanja osoblja, na očigled ostalih pacijenata, a ponekad i u prekomernim	18. Komitet preporučuje državi potpisnici da: a) ubrza razvoj mera alternativne podrške u zajednici radi smanjenja broja institucionalizovanih osoba sa mentalnim i psiho-socijalnim smetnjama i da obezbedi da se smeštanje protiv svoje volje u pritvor, uključujući psihijatrijske i ustanove socijalne zaštite, obavlja samo na osnovu zakonske odluke koja podleže periodičnom sudskom preispitivanju, garantujući sve vrste delotvorne pravne zaštite; b) izmeni zakonodavni okvir da bi se zabranila upotreba razdvajanja dece i osoba sa mentalnim i psihosocijalnim smetnjama i obezbedilo da se upotreba sredstava sputavanja izbegava ili primenjuje samo kao poslednja moguća mera, kada sve ostale alternative za kontrolu ne uspeju, i to u najkraćem mogućem roku, pod strogim lekarskim nadzorom, i da se svaka takva mera propisno evidentira;

	vremenskim periodima. Komitet je takođe zabrinut zbog izveštaja da preterana upotreba restriktivnih mera u ustanovama za zaštitu mentalnog zdravlja nije dovoljno ispitana (članovi 2, 11, 13 i 16).	c) obavlja česte inspekcije i istrage, delotvorno i nepristrasno, slučajeva zlostavljanja i preterane upotrebe restriktivnih mera u psihijatrijskim ustanovama i da obezbedi pravne lekove i obeštećenje žrtvama; d) poboljša uslove pritvora i postupanja sa osobama sa mentalnim i psiho-socijalnim smetnjama u psihijatrijskim ustanovama i drugim centrima kako bi se bolje poštovala njihova privatnost i da bi se pripremili za odgovarajući povratak u zajednicu.
Napadi na novinare, borce za ljudska prava i manjine		
	19. Komitet je veoma zabrinut što se borci za ljudska prava, novinari, LGBTI osobe i pripadnici romske zajednice i dalje napadaju, ugrožavaju i zastrašuju. Komitet žali zbog nepostojanja potpunih statističkih podataka o broju pritužbi i osuda zbog pretnji i napada na ove grupe, kao i o merama koje su preduzete da bi se sprečili takvi postupci. Komitet je takođe veoma zabrinut zbog izveštaja da organi reda ne postupaju sa dužnom pažnjom u istragama i kažnjavanju tih slučajeva, i u primeni zakonskih odredbi na zločine motivisane mržnjom (članovi 2, 12, 13 i 16).	19. Komitet poziva državu potpisnicu da javno osudi pretnje i napade na borce za ljudska prava, novinare, LGBTI osobe i pripadnice romske zajednice, te da se uzdrži od podržavanja, bilo merama ili propustima, takvih napada time što će obezbediti: a) delotvornu zaštitu ovih grupa od pretnji i napada kojima mogu biti izloženi zbog svojih aktivnosti, seksualne orijentacije ili etničkog porekla; b) hitne, temeljne i delotvorne istrage svih pretnji i napada usmerenih na ove grupe, uključujući sva navodne diskriminatorne motive koji mogu izazvati te radnje, i garancije da će se odgovornima suditi i da će se kazniti u skladu sa težinom njihovih dela; c) delotvorne obuke službenika organa reda i nosilaca pravosudnih funkcija o zločinima motivisanim mržnjom, i sistemsko praćenje takvih zločina; d) mere podizanja svesti radi suprotstavljanja predrasudama i stereotipovima, i javne politike za borbu i sprečavanje zločina motivisanih mržnjom i diskriminacijom, naročito na osnovu seksualne orijentacije, identiteta ili etničkog porekla.
Obuka		
	20. Komitet konstatuje da se obuke o odredbama Konvencije ne obezbeđuju na redovnoj osnovi za lica angažovana u postupanju sa licima lišenim slobode. Komitet je takođe zabrinut što smernice iznete u Priručniku za delotvornu istragu i dokumentovanje torture i drugog svirepog, nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (Istanbulski protokol) nisu u potpunosti ugrađene u istrage slučajeva torture ili zlostavljanja (član 10).	20. Država potpisnica treba da: a) razvije module o odredbama Konvencije u periodičnim i obaveznim programima obuke organa reda, sudija, tužilaca, zatvorskog osoblja i imigracionih službenika; b) obezbedi redovnu obuku o postupcima utvrđenim u Istanbulskom protokolu za policajce, službenike za azil, sudije, tužioce, zatvorske čuvarе, specijaliste za sudsku medicinu i osoblje koje radi u prijemnim ili pritvornim centrima, uključujući obuku o otkrivanju psiholoških

		tragova torture i o rodno-osetljivim pristupima, i da osigura da smernice iznete u Protokolu budu ugrađene u istrage slučajeva torture ili zlostavljanja.
Zaštitnik građana		
	21. Komitet pozdravlja usvajanje Zakona 7/2011 o imenovanju Zaštitnika građana (Ombudsmana) za nacionalni preventivni mehanizam (NPM). Komitet je, međutim, zabrinut zbog nepostojanja dovoljnih finansijskih sredstava i stalnog osoblja za Zaštitnika građana kako bi delotvorno obavljao mandat NPM. Komitet takođe žali zbog nepostojanja informacija u vezi sa stepenom sprovođenja odluke Narodne skupštine da se poštuju preporuke koje daje NPM iz 2013. godine. Komitet je dalje zabrinut zbog pokušaja Odbora za kontrolu službi bezbednosti Narodne skupštine da ospori nadležnost Zaštitnika građana da postupka po predstavkama ako je pokrenut krivični postupak (član 2).	21. Država potpisnica treba da obezbedi delotvoran i nezavisan rad Zaštitnika građana i da se suzdrži od zadiranja u njegov mandat da postupka po predstavkama u pojedinačnim slučajevima, bez obzira na to da li krivični postupak pokrenut. Država potpisnica treba takođe da obezbedi odgovarajuće i stalno osoblje i materijalna sredstva da bi se obezbedilo da Zaštitnik građana može nezavisno i delotvorno da sprovodi mandat nacionalnog preventivnog mehanizma. Država potpisnica takođe treba da obezbedi da se svi relevantni organi pridržavaju odluke Narodne skupštine o sprovođenju preporuka Zaštitnika građana bez odlaganja.
Nezavisnost pravosuđa		
	22. Iako pozdravlja mere koje je država potpisnica preduzela da osnaži nezavisnost sudstva (vidi iznad paragraf 7(b)), Komitet je i dalje zabrinut što Narodna skupština i dalje potvrđuje imenovanje kandidata za sudije koje je predložio Visoki savet sudstva, što predstavlja značajnu parlamentarnu ulogu u izboru sudija (članovi 2 i 12).	22. Država potpisnica treba da nastavi sa preduzimanjem mera da bi osigurala potpunu nezavisnost i nepristrasnost pravosuđa u vršenju njegove funkcije, i treba da preispita režim za imenovanje sudija u skladu sa Osnovnim načelima nezavisnosti pravosuđa i vrednostima 1 i 2 Načela o ponašanju sudija iz Bangkoka.
Prateći postupak		
	23. Komitet od države potpisnice traži da do 15. maja 2016. godine dostavi prateće informacije kao odgovor na preporuke Komiteta u vezi sa koracima preduzetim da bi se obezbedilo da u praksi lica lišena slobode imaju nezavisne lekarske preglede od početka lišavanja slobode (vidi stav 9(a) iznad) i za javnu osudu i istrage pretnji i napada na borbe za ljudska prava, novinare, LGBTI osobe i pripadnike romske zajednice (vidi stav 19 iznad).	
Ostala pitanja		
	24. Komitet poziva državu potpisnicu da ratifikuje osnovni ugovor Ujedinjenih nacija u kome još nije strana, naime Međunarodnu konvenciju o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica.	
	25. Od države potpisnice se traži da široko raširi izveštaj dostavljen Komitetu i Zaključna zapažanja Komiteta, na odgovarajućim jezicima, na zvaničnim veb-sajtovima, u medijima i nevladinim organizacijama.	
	26. Država potpisnica je pozvana da svoj sledeći izveštaj, koji će biti treći periodični izveštaj, podnese do 15. maja 2019. godine. U tu svrhu, Komitet će blagovremeno dostaviti državi potpisnici spisak pitanja pre izveštavanja, uzimajući u obzir da je država potpisnica prihvatila da izveštava Komitet na osnovu opcione procedure izveštavanja.	

Komitet za ljudska prava (HRC)		
Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima		
CCPR/C/SRB/CO/3		
Zabrana mučenja i zlostavljanja		
Godina	Zapažanje	Preporuka
2017	26. Komitet je zabrinut što: a) definicija mučenja još uvek nije u skladu sa članom 7 Pakta; b) nezavisne istrage tužilaca, onda kada postoje opravdani razlozi da se veruje da je izvršeno delo mučenja ili zlostavljanja navodno nisu sistematske; c) stopa gonjenja za mučenje i zlostavljanje ostaje niska, a osuđeni počinoci dobijaju blage kazne; i d) pristup žrtava odšteti je često ometen zbog visokog standarda dokazivanja štete koji su postavili sudovi i primene zastarelosti na njihova potraživanja (članovi 2 i 7).	27. Država potpisnica treba da preduzme mere da: a) izmeni i dopuni Krivični zakonik da bi se uključila definicija mučenja koja je u potpunosti u skladu sa članom 7 Pakta i drugim međunarodno priznatim normama; b) osigura da nezavisno telo sprovodi delotvorne istrage o svim verodostojnim navodima mučenja ili zlostavljanja; c) izmeni i dopuni svoje zakone kako bi osigurala da su akti mučenja ili zlostavljanja kažnjavani kaznama srazmernim njihovoj teškoj prirodi i ukinula zastarelost za zločine mučenja i zlostavljanja; d) ukloni sve prepreke koje otežavaju ostvarivanje prava žrtava na pravni lek.

Komitet za prava deteta (CRC) Konvencija o pravima deteta		
CRC/C/SRB/CO/2-3		
Godina	Zapažanje	Preporuka
Sloboda deteta od svih oblika nasilja		
2017	32. Komitet ističe kao pozitivne napore države potpisnice da razvije sistem zaštite dece, naročito kroz usvajanje opšteg protokola o zaštiti dece od zlostavljanja i nasilja, kao i pravilnika o protokolu postupanja u ustanova u odgovoru na nasilje, zajedno sa odgovarajućim multidisciplinarnim timovima za sprovođenje mehanizama, uspostavljenim na nivoima opština i zajednica. Uprkos postignutom napretku, Komitet je ozbiljno zabrinut zbog: a) velikog broja prijavljenih slučajeva nasilja nad decom; b) nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja prema deci koja žive u domovima za institucionalnu brigu, naročito prema deci sa invaliditetom; c) izveštaja koji ukazuju da je veća verovatnoća da deca sa invaliditetom, naročito ona sa intelektualnim smetnjama, budu žrtve fizičkog i seksualnog nasilja; d) rasprostranjenih slučajeva nasilja u školama, posebno na nivou osnovne škole, koji su često počinjeni nad decom sa smetnjama u razvoju i LGBT decom, kao i slučajeva nasilja na internetu; e) neadekvatne primene opšteg protokola, regulativa i posebnih protokola, nedostatka opšteg razumevanja toga šta predstavlja nasilje nad decom i ograničene sposobnosti stručnjaka da prepoznaju te slučajeve, kao i zbog nedovoljne saradnje i razmene informacijama na međuresornom nivou i među nadležnim organima i neadekvatnog praćenja.	33. Pozivajući se na Opšti komentar br. 13 (2011) o pravu deteta na slobodu od svih oblika nasilja, kao i na cilj održivog razvoja 16.2 da se iskorene, između ostalog, svi oblici nasilja nad decom, Komitet apeluje na državu potpisnicu da: a) uspostavi zakonodavne i druge mere kako bi se osiguralo obavezno usklađivanje sa opštim protokolom i posebnim protokolima o zaštiti dece od zlostavljanja i nasilja, i da obezbedi da su dostupni dovoljni ljudski, finansijski i tehnički resursi kako bi se osiguralo sprovođenje; b) u saradnji sa kancelarijom Zaštitnika građana, u njegovom svojstvu nacionalnog preventivnog mehanizma, uspostavi mehanizam praćenja da bi se osiguralo da su sva deca u institucijama i alternativnom zbrinjavanju zaštićena od svih oblika mučenja i nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja i da osigura da ta deca imaju pristup poverljivim i bezbednim mehanizmima za žalbe, prilagođenim deci, u vezi sa lišavanjem slobode, uslovima pritvora i postupanjem; c) osigura uspostavljanje preventivnih mehanizama za zaštitu dece sa intelektualnim i drugim psihosocijalnim smetnjama, od bilo koje vrste fizičkog ili seksualnog nasilja, i da uspostavi obavezne obuke o nasilju nad decom za sve relevantne stručnjake; d) ojača nacionalne programa za rešavanje problema nasilja u školama, uz podršku Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i agencija za obuku nastavnika, da bi se uspostavili standardi, programi mentorstva i stručna provera nasilja u školama, i da obezbedi obuku, uključujući i za roditelje, o rizicima nasilja (na internetu); e) razvije kampanju podizanja javne svesti kao sredstva za promenu preovlađujućih stavova u vezi sa nasiljem nad decom i da krene u pravcu nulte tolerancije; f) osigura efikasnu saradnju, koordinaciju i razmenu podataka između službi za zaštitu dece, policije i pravosudnog sistema;

		g) zatraži tehničke saradnje sa UNICEF i Svetskom zdravstvenom organizacijom, kao sredstva za rešavanje pomenutih pitanja.
Telesno kažnjavanje		
	36. Iako Komitet pozdravlja informacije koje je država potpisnica dostavila tokom dijaloga da će se izmenama i dopunama Zakona o porodici zabraniti fizičko kažnjavanje u svim okruženjima do juna 2017. godine, i dalje je zabrinut što je ta praksa trenutno dozvoljena u kući i nastavlja da bude široko prihvaćena u društvu kao način disciplinovanja dece, a nije do sada izričito zabranjena zakonom.	37. U svetlu Opšteg komentara broj 8 (2006) o pravu deteta na zaštitu od telesnog kažnjavanja i drugih surovih i ponižavajućih kažnjavanja, Komitet apeluje na državu potpisnicu da: a) zakonski eksplicitno zabrani telesno kažnjavanje; b) osigura da zabrana telesnog kažnjavanja bude adekvatno praćena i primenjivana u svim okruženjima; c) promoviše pozitivne, nenasilne i participativne načine odgajanja i disciplinovanja dece kroz kampanje podizanja svesti; d) osigura da se počinioци dovedu pred nadležne upravne i sudske organe.

Komitet za prava osoba sa invaliditetom (CRPD) Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom		
CRPD/C/SRB/1		
Godina	Zapažanje	Preporuka
Odsustvo zlostavljanja ili okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (član 15)		
2016	27. Komitet je zabrinut zbog izveštaja o upotrebi mera prinude, uključujući fizičko i hemijsko sputavanje i prekomernu antipsihotičku terapiju, produženu izolaciju odraslih i dece sa psihosocijalnim i/ili intelektualnim smetnjama, što se smatra okrutnim, nehumanim ili ponižavajućim postupanjem, uprkos izveštajima i preporukama od strane nacionalnog mehanizma za prevenciju torture.	28. Komitet podstiče državu potpisnicu da, kako je i preporučeno od strane nacionalnog mehanizma za prevenciju torture, zabrani sve oblike mera prinude nad odraslim osobama i decom sa invaliditetom, uključujući fizičko i hemijsko sputavanje, prekomernu antipsihotičku terapiju i izolaciju, što se smatra okrutnim, nehumanim ili ponižavajućim postupanjem. Komitet poziva državu potpisnicu da otpočne upravne i krivične istrage o prijavljenim slučajevima takvog postupanja kako bi se utvrdila odgovarajuća odgovornost.